

**R. P. Francisci Svarez Granatensis, E Societate Iesv
Doctoris Theologi, Et In Connimbricensi Academia
Sacrarum Litterarum primarii Professoris Opvs, De Virtvte
Et Statv Religionis**

Qvo Quid Contineatvr, Index proximus indicabit

De Obligationibus Religiosorum ex Regula, Prælatione & subiectione
regulari prouenientibus, De varietate Religionum tam in genere, quàm in
specie, De Religione Societatis Iesv in particulari

Suárez, Francisco

Mogvntiæ, 1626

VI. Quæ religio sit perfectior, actiua ne, an contemplatiua, an mixta.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-93501](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-93501)

aliud intendunt Patres ibi citati. Et prima ratio solum inest in denominatione, de qua plura statim.

XVIII.

Ad hunc
complectens
contempla-
tione, &
actionem,
necesse est
viam ad al-
terum ordi-
nem.

XVII.

in ob-
seruatis
huiusmodi

XIX.

Religio est
actiua, vel
contempla-
tiua, vnde
dicitur.

XX.

Religio est
actiua, vel
contempla-
tiua, vnde
dicitur.

XX.

Religio est
actiua, vel
contempla-
tiua, vnde
dicitur.

perior est, ergo magis potest actio ad contempla-
tionem, quam contemplatio ad actionem ordinari.
Vnde & Gregor. 6. Moral. sepe repetit, præsertim c.
17. actionem debere præcedere, tanquam parans
viam ad contemplationem. Respondeo, quando
ordo est causalitatis, & auxiliij, optime ordinari su-
perius ad inferius, ita verò ordinatur cōtemplatio
ad actionem vt det illi efficaciam, & vt illam mode-
retur ne spiritum extinguat. Actio verò non potest
hoc modo ordinari ad contemplationem: alio ve-
rò modo potest aliqua actio referri ad contempla-
tionem tanquam dispositio præparans subiectum,
de qua maxime loquitur Gregorius supra, & D. Th.
2. 2. q. 180. artic. 2. tamen illa non solet esse actio cir-
ca proximum per se, & ex intrinsecis loquendo, sed
est illa actio quæ versatur circa propriam mortifi-
cationem, poenitentiam &c. Aliquo tamen modo
magis extrinseco potest actio erga proximum ad
contemplationem ordinari, per modum meriti, vel
impetrationis apud Deum, nam qui erga proximu
recta intentione, & vitæ puritate ministerium suu
implet, à Deo obtinebit facilius donum cōtempla-
tionis; quod ex ipsius gratia, magis quam ex vlla
humana industria pendet.

Obiectio
contra nunc
dicta.

Dilatatio.

CAPVT VI.

Quæ religio sit perfectior actiua, an contemplati-
ua, an ex utraque mixta.

SVperest dicendum circa diuisionem hætenus tra-
ctatam, quæ religio perfectior sit actiua, vel con-
templatiua, aut mixta. Et de pure actiua nulla est
difficultas. Quamuis quidam iuristæ, vt suos labo-
res exaggerent, suam vitam actiuam contemplati-
uæ præferant, & illi etiam actioni, quæ in spirituali-
bus ministeriis circa proximos versatur: quod vi-
detur sentire Hostiens. in principio Summæ, nam
comparans huiusmodi vitam reliquis, ait, quasi recte
duceretur, magis esset fructuosa. Addit Alber. l. per diuersas.
C. Mandati, fore etiam magis meritoriam: sequitur
Iacobi. l. si de iustitia, & iure, Lucas de Penna. l. 2. C. de
pignoris lib. 12. Licet hi (inquam) auctores ita lo-
quantur, tamen vel per exaggerationem loquuti
sunt, vel non comparando statum seu rationes vi-
uendi, sed personales labores, & merita. Comparā-
do ergo vitam ipsam secundum se, certissimum est,
hanc pure actiuam, in infimo gradu esse constituen-
dam, vt comparatione aliarum minus perfecta sit,
nam id satis colligitur ex verbis Christi Lucæ 10.
Optimam partem elegit sibi Maria. quem locum ita ex-
ponunt sancti communiter, vt cap. superiore ex Au-
gustino, & Gregor. & aliis relatum est, & videri
etiam potest Gregor. homil. 13. & 14. in Ezech. &
lib. 6. Moral. cap. 28. Bernard Term. 5. Assumptionis
& 41. in Cant. Ruper lib. 7. in Genes. cap. 81. Richar-
dus de Sancto Victore lib. 1. de vita contemplati-
ua, cap. 1. Calsian. collat. 1. cap. 8. Innocent. III. lib. 1.
de myster. Missæ c. 63. & in serm. de Assumpt. Bona-
uent. de septem itiner. æternit. d. 5. Anton. 4. p. tit.
10. c. 4. §. 4. Et ita vt certum supponunt omnes Do-
ctores citandi, & probabitur clare ex omnibus ra-
tionibus statim afferendis, pro sequentibus opinio-
nibus.

I.
De pure ac-
tiua certum
est, aliquid
quidquid
nonnulli
sentiant.

Igitur quod ex duabus aliis pure contemplatiua
præferenda sit, tenet Henric quodlib. 12. q. 14. & 18.
Et primò fauent huic opinioni auctores, qui com-
parando absolute vitam contemplatiuam cum ac-
tiua, tanquam duo membra adæquate diuidentia
vitam hominis, absolute præferunt contemplati-
uam nā iuxta illum diuidentium modum, vita mixta
sub actiua comprehenditur, vt paulò antea c. præ-
ced. n. 19. dicebamus, & sentiunt omnes, qui vitā ac-
tiua diuident in eā, quæ circa actiones corporales,

II.
Quod etiam
mixta cedat
pure contem-
platiua ar-
guitur au-
thoribus quo-
rundam.

vel in actionibus spiritualibus doctrinæ, & simili-
bus versatur, vt D. Tho. 2.2. q. 188. artic. 6. Bonauent.
in meditat. vitæ Christi. c. 45. Catharin. Epus. de cō-
templat. lib. 1. art. 14. & D. Greg. hom. 14. in Ezech.
circa medium; *Ad vitam vitæ est panis esurienti tribuere, ver-
bo insipientem docere. Constat ergo in ea diuisione bi-*
membris militari vitam sub actiua comprehendendi, fi-
ergo in eadem diuisione vitæ contemplatiua simp-
liciter præferatur actiui; etiam mixta antefertur.
Ita verò sentit D. Tho. 2.2. q. 182. art. 1. & Caiet. ibi.
Bonauent. loco proxime citato, c. 57. & omnibus al-
iis suprà allatis. Multum etiam fauent huic senten-
tiæ D. Tho. 2.2. q. 188. artic. 8. quatenus ait, vitam so-
litariam ex se, & ex suo genere esse perfectissimam,
& ita religionem solitariam comparari ad omnes
religas sicut perfectum imperfecto: quod non est
nisi propter puriorem vsum contemplationis, ad
quam status ille omnino ordinatur: ergo contem-
platiua religio, vt sic, est perfectior, nam supremum
in aliquo genere est mensura cæterorum.

III.

Arguitur
etiam ratic-
ne.

in aliquo genere est mensura ceterorum. Ratione inter suaderi potest hac opinio, quia vita purè contemplatiua est aptior ad meritum, & ad diuini amoris augmentum, ergo est de se perfectior ex vi status: consequentia per se patet, nam hæc comparatio ex vi status facienda est, vt à principio diximus. Vt autem antecessens probemus, aduertendum est, non debere fieri comparationem inter vitam purè contemplatiuam, & mistam, in eo sensu, vt simul per eodem tempore, actus solius contemplationis, cum actu vtriusque vitæ simul sumpto conferamus: sic enim non erit æqua comparatio, sed totius ad partem. Vt si quis nunc exerceatur in solo amore Dei, alter vero simul æqualem Deo amorem exercendo, actu prædicet: sine dubio hic posterior per hoc tempore magis merebitur, cæteris paribus, quia habet totum meritum amoris, & vltra prædicationis. Quo sensu etiam vita mista ex ætatione exteriori erit perfectior, vt si in dicto exemplo simul amet æqualiter Deum, & peregrini pedes lauet. Debet ergo mistio intelligi per diuersis temporibus, prout humano modo fieri potest, nunc orando, postea legendo, prædicando: & comparari cum vita simpliciori, quæ per omnibus temporibus in actibus vitæ contemplatiuæ licet variis versetur. Sic ergo intellectum antecessens probatur, quia formalis actus charitatis, & amoris Dei, ex se sunt magis meritorij, magisque perficiunt charitatem: ergo status, qui ex se aptior est ad hos actus frequentius, & ardentius exercendos, aptior est ad perfectionem charitatis, & consequenter perfectior huiusmodi autem est status vitæ purè contemplatiuæ, tum quia frequentius in ea vacatur huiusmodi actibus, tum quia in meditatione magis ardet diuinus amor.

IV.

Secundò, perfectio huius vitæ in duobus præcipuè consistit, in maiori peccatorum diminutione, & in frequentiori Dei memoria ac dilectione, vt in superioribus cum D. Thom. tradidimus: illa duò faciliùs, securiùs, & vberius comparantur per vitã purè cõtèmplatiuam, quàm per mixtã: ergo. Probatur minor, nam vitã cõtèmplatiuã minorem habet occasionem peccandi, siue grauius, siue leuius: deinde nihil ferè habet, quod auertat animum ab actuali Dei memoria, & cõsideratione. In actionibus verò circa proximum, multa similia impedimenta, & occasiones occurrunt, vt per se notum est. Vnde in hoc statu vitæ mixtæ seruari minime possunt mixtæ circumstantiæ exteriores, quas sancti Patres vt necessarias ad perfectionem acquirendam commendauerunt, vt habere habitationem seorsutam ab his, qui communem vitam agunt, vt ait Basil. in regula 6. & 7. ex fusius disputat: item custodia claustrî, tum ne religiosi illud egrediãtur, tum ne ad cõfabulandum seculares admittant, vt

latè Basil. in Procem. regul. fusi. disput. & duobus sermonibus affectibus, proxime præcedentibus, item, ut omni careant solitudine, & externa cura, ut illorum mentem possit distrahere, ex eodem Basil. regula s. ex fusi. disput. circa principium hæc ut omnia, & similia in vita milita nec seruantur, nec seruari possunt. Vnde Bernard. epist. ad Sugerium Abbate, ad hos religiosos, qui cum proximis multum conuersantur, alludens, ait, *Clausitram frequenter stipari militibus, virgeri negotiis, turpes personæ, patere interdum & ferrius, quid inter hæc celestis, quid diuini, spirituale poterit cogitari? luge, quippe clausitram, & ab omni strepitu secularium perpetua quies cogit celestium meditari.* epist. 42. in fine. *labor, & latetras, & voluntaria paupertas, hæc sunt manachorum insignia, hæc vitam solent nobilitare monachum.*

Tertio argumentor, quia quo homo in hac vita magis abstrahitur à corpore in actionibus suis, & Deo, Angelis, ac beatis similior efficitur, eo sine dubio perfectiorem vitam profecturatur: vita contemplatiua quò purior, eò similior vitæ Dei & Angelorum, quia spiritalior; & vitæ beatorum, quia intensior est Dei cognitioni & amorì: & quia in vita beata cessant hæc ministeria.

Quarto denique, quia omnes rationes, quæ probare possunt vitam actiuam, quæ in actionibus corporalibus misericordie versatur, esse minus perfectæ contemplatiuæ, probant cum proportione de alia vita mitta. Probatur antecesser, nam in primis illa vita actiua non est sumenda sine uia contemplatione, sic enim etiam hæc vita actionum spiritualium esset valde imperfecta, & periculosa: sumenda ergo est cum proportione ex parte contemplationis: sic enim dixit D. Thomas 2. 2. quæst. 188. art. 1. ad 4. genus de hac vita, *Dum religiosi operibus uia actiua insunt inuita Dei, consequens est ut in eis actio ex contemplatione deriuetur.* Quæro ergo cur hæc vita in hoc gradum sumpta sit minus perfecta, quam purè contemplatiua? Certè non alia ratione, nisi quia illa actiua erga proximum minoris meriti, & perfectioris sunt, quam actus contemplationis, qui circa Deum versatur. Vel (quod in idè redit) quia tales actiones ad summum procedunt ex charitate proximæ, contemplatio autem habet adiunctam dilectionem Dei, quæ excellentiore est.

Hæ autem rationes eodem modo procedunt de illo gradu vitæ actiue, qui in spiritualibus actionibus circa proximum versatur: nam licet hæctiones perfectionis sint corporales, & maioris meritis non excedunt gradum charitatis proximi, vnde non attingunt gradum charitatis Dei, Quod si dicas, eam posse fieri ex imperio charitatis Dei, idè dicetur de actionibus corporalibus, ergo si hoc non obstat quominus hæc vitæ absolutè maneat minus perfecta, quia totum hoc munus (vt sic dicam) non adequat simplicem dilectionem Dei, sed suam puritatem, & summam perfectionem existentem, ad quem gradum de se tendit, vel ita accedit, ut contemplatiua: idem planè de alio statu milti dicendum erit.

Contrarium sententiam, nimirum religionem
quæ simul contemplatiuam vitam ex secula induit
tione proficitur, & ad spiritualia opera circa pro-
ximos descendit, præferendæ esse, quoad perfecti-
onem, & dignitatē, tenet apertè D. Thom. 2. 1. quæst.
188. art. 6. & opul. 19. cap. 1. & 3. d. 3. quæst. 1. art. 1.
2. quæst. 1. art. 1. Caiet. 2. 2. dicta quæstione 188. art. 6.
& quæstione 182. art. 1. Palud. 4. d. 38. quæst. 3. art. 1.
in hñ. & q. 5. art. 2. Anton. 3. p. cit. l. 6. c. 1. §. 1. Sylu.
in Summa ver. Religio, 1. q. 4. Tabien. q. 5. & magis
videtur in hanc partem inclinare Henr. quod. 12.
quæst. 25. Hanc etiam sententiam sequuntur Cano-
niste in cap. quod Dei timorem, de statu monachor. in cap.

in cap. nisi cum pridem, de renunc. Archi. in cap. si quis. 36. d. Et probatur primò ex Innocent. III. in d. cap. nisi cum pridem, de renunc. circa fin. ubi prius ait, licet vita Mariæ sit securior ac suauior, vitam tamen Marthæ vtiliorem, magisque fructiferam esse. Deinde verò subdit, Quamuis simul in vnum & contemplatiuus esse valcas, & actiuus, exemplo Domini: affertque in exemplum Moysen, qui nunc ascendeat in montem, ut ibi gloriam Dei videret, nunc descendebat ad castra, ut cum maiori vtilitate necessitatibus populi prouideret. Et ideo (inquit) facilius indulget ut monachus ascendat ad presulatum, quam ut presul ad monachatum descendat. Quod expressius declarat idem Pontifex in cap. Licet. §. Si vero, de Regularib. Illa (inquit) regula obseruata, ut nullus sine licentia Rom. Pont. presumat occasione quacunque deferre presulatum, quoniam sicut maius bonum minori bono preponitur, ita communis vtilitas speciali vtilitati preferitur, & in hoc casu rectè proponitur doctrina silentio, sollicitudo contemplationis, & labor quieti.

IX. Dices, Pontificem ibi loqui de statu Episcoporum, quem esse perfectiorem certum est, & à nobis supra tract. præced. est probatum; non verò licet inde argumentari ad statum religiosum: quia in prælatò non ideo est illa actio perfectior, quia secundum se magis cõferat ad perfectionem propriam, sed quia supponit maiorem perfectionem, à qua proficiscitur, ut argumentatur Durand. 3. d. 35. quæst. 2. art. 8. & ideo est accommodata statui Episcoporum, qui est status iam perfectiorum: at religio est status acquirendæ perfectionis, & ideo respectu illius non videtur esse hæc maior perfectio; quia ad propriam perfectionem acquirendam magis confert quies contemplationis. Et ob hanc etiam causam non sunt argumenta efficacia, quæ ex vitæ Christi D. & Apostolici muneris exemplis desumuntur: quia illi etiam fuerunt in statu perfecto, & consummatò perfectionis.

X. Sed hæc differentia nihil obstat. Primò, quia abstrahendo ab hoc, vel illo statu, inquiri, an vita habens actionem spirituales erga proximum admittam contemplationi, sit perfectior coram Deo, magisque illi grata, quam simplex contemplatio, vel minus: si primum asseratur, profecto, in quocunque statu illa vita assumatur, si pro dignitate exerceatur, erit etiam secundum se melior, & gratior Deo: si autem dicatur secundum etiam in statu iam perfecto, non erit vita illa præferenda, tum quia in hac vita nullus est status ita perfectus, quin in illo proficiendum semper sit: & ideo illud vitæ genus est in illo statu præferendum, quod secundum se melius est, magisque confert ad crescendo amplius in perfectione: tum etiam, quia id repugnat exemplo Apostolorum, qui sine dubio magis merebantur, & proficiebant prædicando, & laborando pro salute animarum, quam solum contemplando, idque non solum per accidens, ex seruire affectus, sed etiã per se ex vi actionum: impossibile enim videtur quod altissimum munus & perfectissimum obliget ad opera minoris meriti, vel quæ secundum se maius meritum impediant.

XI. Secundò, quia licet illa differentia ostendat, in omni statu bene instituto ad salutem proximorum necessariū esse, ut propria perfectio supponatur, & ideo in omni religione ad eum finem instituta, ante vsum talium actionum præcedere debeat sufficiens contemplatio: actio ad propriam perfectionem acquirendam: non tamen licet inde colligere, esse in proportionatum illud genus vitæ statui religioso, quia in illo non solum potest perfectio acquiri, sed etiam exerceri: ergo religio, quæ vtrumque amplectitur, ex se perfectior erit. Si enim monachus iam bene institutus, conuenienter ascendit ad præsulatum, & consensit ad perfectionem, ut

Innocentius supra sentit: cur etiam religiosus iam bene in perfectione institutus, non assumatur ad opera perfectionis ex charitate circa proximos exercenda? Hinc Bernard. ad fratres de monte Dei, col. 3. monachos suos soli contemplationi vacantes, ad humilitatem hac cõsideratione exhortatur, Longè (inquit) supra vos virtutem eorum suspicientes, & admirantes gloriam, qui ambidextri fortissimi (sicut Abud ille fortissimus index Israel, qui vtraque manu vebatur pro dextera) & quamdiu licet, deuotissime intrus vacare amant charitati contemplanda veritatis, & cum necessitas vocat, vel officium trahit, promptissime se foras mittunt pro veritate adimplende charitatis. Et sermon. 57. in Cant. egregiè ad hanc rem exponit idem Bernardus verba illa Cantic. 2. Surge, prope amica mea: ubi primum ait, animæ contemplanti dari interdum latitudinem mentis insolitam, & infusionem luminis illuminantis, vel ad scientiam scripturarum: vel ad ministeriorum notitiam, quorum alterum (ait) propter nos oblectandos, alterum propter adificandos proximos reor dari. & infra, Post hunc tante dignationis, ac misericordie respectum, sequitur vox blande, & leniter diuinam infusam voluntatem, quam non est aliud, quam ipse amor, qui otiosus esse non potest, de his, quæ Dei sunt, sollicitus, & suadens. Hoc si quidem vera, & casta contemplatio habet, ut mentem, quam diuino igne vehementer succenderit, tanto interdum repleat zelo, & desiderio acquirendi Deo, qui eum similiter diligant, ut otium contemplationis pro studio predicationis libentissime intermitteat, & rursum posita votis aliquantulum in hac parte, tanto ardentius redeat in id ipsum, quanto fructuosius intermisse meminerit, & iterum sumptis contemplationis gustu valentius ad conquirenda lucra solita alacritate recurrat. Ex quibus verbis multa poterit vnusquisque argumenta sumere ad hanc partem confirmandam.

Alia pleraque suppeditabit Basil. in regula 7. ex fultus disputatis, ubi non agit quidem de hac comparatione vitæ solitariae cum cõnobitica: tamen dū hanc præfert, & argumentum sumit ex occasione exercendi charitatis opera, planè sentit tanto fore perfectiorem hanc mitionem, quo illa opera charitatis fuerint excellentiora, & fructuosiora, ut sunt ministeria circa salutem animarum. Vnde in regula 37. ex eisdem, & sepe aliàs, ex professo probat contemplationi oportere adiungere aliquem laborem, & actionem, cum non ad corporis castigationem modo vtilis nobis huiusmodi vita sit, sed ad charitatem etiam erga proximum, scilicet, ad elemosynas faciendas ex comparatis per laborem manuum. Multò ergo magis idem censeret idem Sanctus de charitate erga proximum per opera spiritualis misericordiae. Quod expressius sumi potest ex eodem Basilio in constitutionibus monasticis cap. 2. & 5. nam in priori distinguit vitam actiuam, & contemplatiuam, & hanc illi præfert, asserens doctrinam Christi in duobus fororibus Mariæ, & Marthæ. Subdit autem hæc verba, Quod si vtramque simul potes imitari, vtrique omnino salutis fructum reportabis. Caterum præcipuum spiritualis doctrina locum tenet, reliquæ vero omnia in secundis consistunt. Expendendum est autem semper, ibi loqui de actiua vita, quoad actiones vitæ corporalis, nam aliam videtur sub contemplatione includere, & ita spiritualem doctrinam non solum ex parte audientis, sed multò magis ex parte docentis, inter ea ponit, quæ præcipuum locum tenent in cap. verò 5 ex professo probat, perfectiorem vitæ rationem esse, quando contemplationi aliquis labor, vel actiuosa charitatis negotiatio adiungitur. Posteaque in exemplum adducit Christi Domini vitam, quam dicit semper habuisse admixtam actionem aliquam prius quidem in pueritia in laboribus, & ministeriis domesticis parentes iuuando, vel etiam eis seruiedo: postea verò in predicatione Evangelij, & conuersione animarum. Et postea subdit,

XII.

Quid

Quid Apostoli, nonne ipsi quoque Dominum suum imitari, nonne assidui in laboribus erant? Animaduerte Paulum indigne laborantem, contentaque itinera facientem, nauigantem, pericula aduenientem. Et infra concludit. Quamobrem preclare is facere existimandus est, qui cum Domini, & discipulorum, atque adeo Apostolorum ipsius, & animi virtutem, & corporis exercitationem sibi imitandam proposuerit, haudquaquam otio marcere corpus sinit, sed in optimis assidue officiis illud continet. Et infra de Domino, Moyse, & Elia inquit, Auxiliaria opera corporis animae virtutem illustriorem reddiderunt, dum omnibus suis partibus absolunda spirituali suae conuersationi operatoriam eiusmodi, & actiua vitam, seu sigillum ac clausulam aduecerunt. Et postea addit exemplum Ioannis Baptistae, Qui cum aliquando ex arcano quodam Dei consilio se in solitudine illa tenuisset, in loca culta postea egressus est, ibique predicando, & baptizando, quae munera ipsam etiam rerum actionem attingunt, illa sua demum apud Herodem intrepida sui animi libertate certaminis sui finem inuenit.

XIII.

Hinc Gregorius Nazianzenus orat. 20. in magna eiusdem Basilij laude ponit, quod actionem cum contemplatione perfectissime coniunxerit. Et primum ait, praeclare reconciliasse ac permiscuisse inter se solitariam ac socialem vitam, quae inter se diffidere videbantur; Non (inquit) velut muro quopiam interiecto ea distinguens, atque a se inimicem separans, verum propriè coniungens ac dirimens, ut nec contemplatio communicationis expertus esset, nec actio contemplatione careret: sed quemadmodum terra, & mare ita etiam haec duae vitae commoda sua inter se communicantes, ad vnicam Dei gloriam concurrerent. Hinc idem Gregorius Nazianz. orat. 23. in laudibus Neronis philosophi, & martyris ponit, quod esset virtute dexter, tam quae in contemplatione, quam quae in actione versatur. Et infra de eodè refert, cum de genere vitae deliberasset, eam elegisset, quae ad multorum utilitatem se diffundit: atque ad diuinam dispensationem propè accedit. Quod (dixerat superius) perfectissimi animi, ac sapientissimi esse iudicaret, priuata utilitatis cum publicis commodis coniunctam habere rationem: neque enim quenuquam nostrum sibi soli natum esse, sed omnibus, qui eiusdem naturae participes sunt. Quae fuit Platonis sententia, cuius meminit etiam Cicero 1. de Officiis. Multaque ad eandem rem sumi possunt ex eodem Nazianzeno orat. 1. ubi ex huius muneris, & missionis excellentia, exaggerat quàm sit arduum Episcopale munus.

XIV.

Hanc etiam vtriusque vitae permissionem satis commendat Augustinus lib. 19. de Ciuit. cap. 19. dum ait, perfectam charitatem, & otium amare, & negotium iustum suscipere, cum necessitas ita postulat. Nec sic (inquit) quisquam debet esse otiosus, ut in eodem otio utilitatem non cogitet proximi, nec sic actiuus, ut contemplationem non requirat Dei: & lib. 22. contra Faustum, cap. 54. de eisdem vitis agens, ait, Vna amatur, & altera toleratur: sed quae toleratur, ipsa prius, & vberius secundatur, ut si non propter se ipsam, certe propter filios diligatur. Labor enim iustorum maximum fructum habet in eis, quos regno Dei generant, inter multas tentationes, & tribulationes praedicando Euangelium. Hoc ergo vitae genus planè anteponit Augustinus.

XV.

Egregia verò est sententia Isidori li. Differentiarum, in 29. Quibusdam (ait) sola contemplatio proficit, aliis verò sola actiua est consolatio: his media vtriusque composita utilior est: nam quod Saluator per diem signis, & miraculis in villis coruscabat, actiuam nobis commendabat vitam, quod verò in nocte per orationes tandiu pernoctabat, vitam contemplationis significabat: idcirco Dei seruus, iuxta imitationem Christi, nec actiualem vitam omittit, & contemplatiuam agit. Alter enim incedens offendit, sicut enim per contemplationem amandus est Deus, ita per actiualem vitam amandus est proximus, ac per hoc sic non possum sine vtraque esse vita, sicut sine vtraque dilectione. Haec verò posteriora verba intelligenda sunt pro articulo necessitatis proximi: sicut autem ex necessitate Isidorus colligit obligationem,

ita ex magna utilitate, quae respectu totius communitatis est quaedam necessitas inferre maiorem perfectionem.

Eandem omnino doctrinam latè commendat & exaggerat Chrysostomus, homil. 34. ad Popul. Hanc (inquit) vitam teneamus, haec enim est, quae maxime reducat ad Deum, quae Christi facit imitatores, & quod fieri potest, Deo similes reddit. & infra, Sinit igitur duae optima viuendi viae, & earum quidem vna bonum facit obuentem, altera vero & proximum. Videamus vtra probabilior, & ad virtutis culmen nos magis perducit. Postea verò ita respondet, ut priorem comparatione posterioris reprehendere videatur. Igitur (ait) ille, qui sua duntaxat quaerit, a Paulo mille accusationes accipit (cum autem Paulum dixerit, Christum significauerit,) hic autem laudes, & caritatem: infra verò hoc magis explicans ait, Ieiunare quidem, & humi cubare, & exercere virginitatem, & temperantiam colere, solis haec obuentibus utilitatem afferunt, quae vero proximis a nobis exhibentur, ut elemosina, doctrina, & caritas, haec & nobis ipsis, & proximis, ad quos a nobis transeunt, prosunt. Vnde infra concludit, qui propter proximi aedificationem occasionem martyrij vel differit, vel etiam omittit, magis probari apud Deum. Multa similia habet homil. 36. & 79. & alij Patres frequenter, praesertim Gregor. hom. 5. in Ezech. & hom. 14. versus finem, & lib. 5. in 1. Regum, c. 4. & lib. 1. Regum, epistol. 5.

Possumus praeterea veritatem hanc exemplis persuadere. Nam in primis etiam in veteri Testamento, Elias, & Eliseus, qui videntur fuisse vel primi, vel ex praecipuis professoribus vitae contemplatiuae, ita illam professi sunt, ut zelum Dei, & salutis animarum maximè haberent, & ab inmundis populis, & corrigendis vitiis non desisterent, ut patet ex lib. 3. Regum, c. 17. & sequentibus. Postea Ioannes Baptista, qui etiam contemplationis arcem ascendit, tempore opportuno ad docendum & praedicandum descendit. Potissimum verò huius vitae mista exemplar in Christo Domino conspiciamus, ut sancti allegati saepe attingunt, & in Euangelis compertum est, & in 2. tomo, 3. p. disput. 28. latè declarabimus. De Apostolis etiam res est manifesta, imò in illis occupatio erga proximos potissimum videtur habuisse locum, nam ad hoc vocati sunt, ut fierent piscatores hominum, & Christi nomen portarent coram gentibus, & regibus, ac filiis Israël: & in hac vocatione, & munere explicando vitam suam consumperunt. Nihilominus tamen dubitari non potest, quin simul vitam contemplatiuam summa cum perfectione intendissent: nam in omni perfectione primitias Spiritus habuerunt, & quamdiu cum Christo conuersati sunt, in eo genere vitae ab ipso sine dubio fuerunt instructi, nam cum ipso in orto ad orandum saepe conueiebant, cum eo in montes secedebant, cum eo pernoctabant in oratione Dei, vel saltem exemplo, & doctrina ad hoc paulatim inducebantur: postea verò ascendente Christo in celum iussu sunt sedere, & orare donec induerentur Spiritu sancto, rursus post aduentum Spiritus sancti ipsi dixerunt, nos orationi, & verbo instantes erimus, & vtrumque suis temporibus exercuisse, saepe in Actibus Apostolorum legimus. Et Petrus orationi ante prandium vacabat, quando circa vocationem gentium illustratus est. Paulus etiam de sua excellentissima contemplatione multa narrat in epist. 2. ad Corinth. 12. & saepe alias.

De aliis item viris Apostolicis, & sectatoribus Apostolorum res etiam est clara, ut de Basilio, & Nazianzeno tetigimus, idemque est de Athanasio, Augustino, & similibus. Quia verò hi omnes Episcopi fuerunt, libet hic commemorare historiam, quam de Eulogio, & Protogene referunt Theodor. lib. 4. Histor. cap. 16. & Nicephor. lib. 11. cap. 23. Illi enim cum

Eum Valentis Arriani iussu relegati essent in Thebaidem, & plures gentiles; paucos verò fideles ibi esse comperissent. ita proximis subuenire procurarunt, vt Eulogius in cella conclusus dies noctesque totas Deum oraret: Protopogenes verò cum esset admirabilis vir, & in literis educatus, cepit docere, & signis, ac doctrina homines ad Christi gratiam perducere: Additque Theodorus, eum tanta humilitatis fuisse, vt si quem ad recipiendam Spiritus Sancti gratiam induxisset, eum ad Eulogium deduceret, pulsaretque ostium, & oraret, Tum (inquit) vt aperiat, tum sigillum dominicum ei, quem verbo Dei ad fidem traxisset, imponat. At cum Eulogius egre ferret, velut precibus interruptis, tum Protopogenes, Eulogius, inquit, errantium salus magis necessaria. Additque cepisse omnes mirari Protopogenem, cum enim miracula edere, & tam multis lucem diuine cognitionis impartiri cernerent, primas Eulogio concessisse, & eos, quos verbo Dei ceperat, ad illum deduxisse: Merito igitur multo maiorem, praestantiorumque virtutem in eo esse suspicari sunt. Denique Antonius, & Benedictus duo praeclarissima vitae contemplatiue exempla, quando in illa fuerunt perfectiores, tunc circa salutem proximorum intentius laborarunt. Nam de Antonio refert Athanasius, descendisse aliquando in Alexandriam ad resistendum haereticis, & nunquam se denegasse multitudini hominum ad se concurrentium, vt omnes doceret, omnibusque beneficeret. Vnde effectum est (ait) vt post eius doctrinam omnes diaboli patrent infidia. Quod plurimorum orbis homines ad illum confluxerunt: nullus se frustra illum venire conquisitus est, omnibus delectabile, atque iucundum laborum commercium fuit. De Sancto autem Benedicto refert Gregor. lib. 2. Dialog. cap. 8. sanctus vir. non solum plura monasteria edificasse, & instituisse, ac docuisse, (quod sine magna actione non fit) sed etiam postea in monte Casino idolorum templum euertisse, & oppidanos, ac incolas, Christianis praeceptis imbuisse. Est ergo hoc genus vitae ex se perfectius, quod à pluribus, ac maioribus sanctis cultum est.

XIX. Superest, vt ratione etiam veritate hac declaremus. Potest autem ita formari ratio: quia hæc vita mita includit totam perfectionem vitæ cõtẽplatiuæ, & in nullo eam diminuit, sed potius addit aliquid: ergo est absolutè perfectior. Consequentiã clara est. Maior item est certã, si intelligatur de substantiali perfectione vitæ contemplatiuæ, quia supponimus illam per se intendi, exerceri, doceri, ac procurari in tali statu, alioqui non erit vita, seu religio mita, de qua disputamus: si verò maior illa intelligatur de perfectione quoad gradum, sic pendet ex probatione minoris, in qua est tota difficultas. Probatur ergo minor primò, quia si in aliquo diminuit, maximè quia eo tempore, quo actioni proximorum vacatur, distrahit, & occupat animũ, ne actu possit Deum in se diligere, sed hoc in primis non ita est ex vi talis actionis, regulariter, ac per se loquendo: quia illa actio per se includit cogitationẽ de Deo, & rebus diuinis: & saltem secum admittit frequentem ascensionem cordis in Deum; imò, vt rectè fiat, illam postulat. Tum ratione debite intentionis, per quam omnis hæc actio ad Dei gloriam ordinatur, & propter eius purum amorem fieri debet: quia vt licet proximè sit propter charitatẽ proximĩ, hæc eadem charitas proximĩ sit virtualis quædam dilectio Dei, qui est tota ratio sic diligendi proximũ. Tum etiam propter excellentiam ministeriorum, quæ ex diuino auxilio maximè pendunt: & ideo ad hoc impetrandum necessarius est frequens ascensus cordis in Deum.

XX. Secundo probatur eadem minor, quia estò concedamus huiusmodi actionem pro aliquibus temporibus ita occupare mentem, vt vel actu non feratur in Deum, vel non ita intente; nihilominus inde

non fit, vt aliquis detrimentum aliquod patiatur in tota illa perfectione, quam in vita purè contemplatiua obtinere posset, ob duas præcipuè causas. Vna est, quia; moraliter loquendo, imò humano modo, & seclis specialibus priuilegiis, fieri non potest, vt animus hominis continuè temporibus omnibus, sine intermissione actu diligit Deum in se ipso, vel quòd sit in actuali consideratione eius: & ideo in omni statu necessarium est aliquod genus actionis, vt omnes Sancti, & Doctores mystici, & in vita contemplatiua exercitissimi, docent, vt ex allegatis constare potest. Si autem actualis contemplatio Dei aliquando interrumpenda est, nullo meliori ac fructuoso modo interpolari potest, quàm actionibus charitatis erga proximum, & maximè in spiritualibus ministeriis, quæ sunt longè maioris meriti, quàm omnes alij actus extra formalem dilectionem Dei, vt ex dicendis à fortiori constabit. Vnde licet fortasse contingat occasione horum ministeriorum interruptionem hanc, & temporis occupationem esse aliquantulum maiorem, quam esset in alio genere priuatæ actionis, per excellentiam actionum, & ministeriorum erga proximum compensatur, vt ex verbis D. Thomæ statim citandis colligi etiam potest.

XXI. Alia causa est, quia ipsamet priuatiõ dulcedinis contemplationis propter Deum suscepta, seu permissa, est magni meriti coram Deo, adeò vt ipsimet contemplationi illam præferat D. Thomas 3. d. 35. quæst. 1. art. 4. quæst. 2. dicens, *Quantum ad intensiõnem meriti, videtur vita contemplatiua maioris meriti illa parte actiue, quæ circa sui moderationem studet: minoris autem quantum ad illam partem, quæ prospectui aliorum inuigilat, quia hoc ipsum videtur esse fortioris charitatis secundum genus, quòd homo pratermissa consolatione, quæ in Dei contemplatione reficitur, gloriam Dei in aliorum conuersione querat: quia etiam in humana amicitia verus amicus querit magis bonum amici, quàm de eius præsentiã delectari. Hinc plurimum commendatur charitas Pauli, qui ad Rom. 9. cupiebat, anathema esse à Christo pro fratribus suis: id est (iuxta probabilem expositionem) ad tempus priuari eius consortio, & visione, vt fratribus proiceret. Vnde clarius ad Philip. 1. dicebat, *Coartator è duobus desiderium habens dissoluti, & esse cum Christo, multo melius: permanere autem in carcere, necessarium propter vos. Et hoc confidens scio, quia manebo, & permanebo omnibus vobis ad perfectum vestrum. In quo eius excellentia charitatis commendatur, quia bonum proximorum præferebat ei, quod sibi erat melius. Quod notauit Innocent. III. d. cap. nisi cum pridem, commendans similiter charitatem S. Martini, qui exemplum Pauli imitatus dicebat, Domine, si adhuc populo tuo sum necessarius, non recuso laborem. Est autem considerandum, hos sanctos non solum acceptasse carere dulcedine contemplationis huius vitæ, sed etiam visione patriæ, in quo videtur eorum charitas excellere: nihilominus optimum inde argumentum sumitur, ad participationem illius beatitudinis, quæ in hac vita esse potest. Et ex alio capite videtur argumentum esse efficax à fortiori: quia priuari ad tempus æterna beatitudine, licet sit quædam dilatio boni magni, tamen non est carentia alicuius meriti, quin potius inde augetur meritum: & ob dilationem temporalem beatitudinis comparatur æternum augmentum intensiũ eiusdem beatitudinis, quod lucrum incomparabiliter maius est: At verò dum homo in hac vita se priuat actuali contemplatione Dei, propter eundem Deum in proximo glorificandum, non solum patiatur dilationem alicuius boni, sed priuationẽ cuiusdã magni meriti, ex quo pendet æterna quædã perfectio maior beatitudinis, quæ perpetuò carebit, nisi meritum illud alia via compensetur: non est autem verisimile priuari hominem tanto præmio à Deo**

Causa vna
cur actio nō
impediat
perfectionẽ
contemplati-
onũ.

Deo ipso, propter opus bonum factum in obsequium eius, ergo ita augetur ex hac circumstantia, & ex tali affectu huiusmodi actus, ut compenset, & superabundanter reficiat iacturam illius boni, quantum spectat ad meritum, & sanctificationem apud Deum.

XXII.

Hinc tertio satis probabiliter possumus eandem minorem alio sumpto principio ostendere nimirum, opera illa, & ministeria spiritualia circa salutem proximi, suis debitis, & opportunis temporibus, & debito modo exhibita, esse maioris meriti apud Deum, quam esset actualis contemplatio pro eodem tempore suscepta. Hoc autem probatur, quia illud opus est magis meritorium, & ad perfectionem aptius, quod est diuini, & gratius Deo; huiusmodi autem est actio spiritualis erga salutem proximorum ex suo genere: ergo. Probat minor primò ex Dionys. cap. 3. de celesti Hierarch. dicente, perfectionem esse ad Dei imitationem totis conatibus entis: quod est praestantius, atque omnibus diuinis, Dei cooperatores fieri, & ostendere diuinam in se ipso actionem, secundum quod possibile est. Intelligit autem de cooperatione Dei circa salutem animarum, ut ibi omnes expositores intelligunt, iuxta illud 1. Corinth. 3. Dei adiutores sumus: nam hæc propriissimè dicitur diuina actio. Vnde paulò superius dixerat de viris perfectis, fieri à Deo per lucida specula, & omni labe puri, dignaque quibus principali illius ac diuine lucis suauissimus radus insuat: & subdit, qui ubi indutimur sacrosissimum iubar assum hauserint, hoc ipso postmodum absque inuidia sequentibus fundant, atque in hoc ipso diuinis obtemperant legibus, & cap. 5. de Ecclesiast. Hierar. latè ostendit actiones hierarchicas, quæ in illuminandis ac perficiendis aliis consistunt, esse omnium perfectissimas. Et hæc ratione diximus supra cum D. Thoma, ac reliquis Theologis, Episcopalem illatum esse omnium perfectissimum, ergo ex suo genere sunt hæc actiones gratiores Deo, ac magis meritorie: ergo ex participatione illarum non potest religiosus status in perfectione minui, sed potius augeri. Hoc etiam confirmat Gregor. homil. 12. in Ezech. circa finem dicens, Nullum sacrificium esse Deo magis acceptum, quam sit zelus animarum. Vnde lib. 6. epist. 5. alias cap. 169. Si vniuersus (inquit) Patris pro explenda utilitate omnium de secreto Patris egressus est ad publicum nostrum, nos quid dicturi sumus, si secretum nostrum preponimus utilitati proximorum? Atque hoc ipsum ad perfectionem charitatis Dei pertinere ostendit ex interrogationibus Christi ad Petrum, *Amas me, Pasce oves meas.* Nam qui renuit pascere cum possit, indicat se non perfectè amare. Similia habet 1. p. Pastor. cap. 5. Et Chrysost. lib. 2. de Sacerdot. eandem Christi interrogationem ita expendit. Atqui illi quidem licebat verbis huiusmodi Petrum affari, *Si me amas Petre, ieiunia exerce, super nudam humum dormi, vigila continenter, iniuriam pressis patrocinare, orphanis patrem te exhibe, viduas item te maritorum loco habeant.* Quod postea latè declarans, ait, in hoc demonstrari excellentiam, & perfectionem actionum, quibus salus animarum procuratur, quod illæ maxime sunt coniunctæ charitati Dei: quod licet ab ipso dictum sit de pastoralis munere & actionibus eius, cum proportionem habet locum in statu religioso participante onera illius muneris ex vi institutionis suæ.

XXIII.

Ratione possumus hoc ipsum declarare ex D. Thoma in 3. d. 30. quæst. vnica, art. 4. ad 2. ubi sic inquit, Dilectio Dei & proximi, quantum ad actum interiorem, ad vitam contemplatiuam pertinet, vnde Gregor. homil. 14. in Ezech. dicit, quod contemplatiua vita insit dilectioni Dei & proximi: sed quantum ad actum exteriorem, utraque ad vitam actiuam pertinet, quamuis huiusmodi actus in proximis expendantur, quia Deus operum nostrorum non eget. Hinc ergo argumentum conficitur, quia

hæc ipsa ministeria; quæ in salutem proximorum sunt, sunt actus externi non tantum dilectionis proximi, sed etiam Dei: ergo ex suo genere sunt magis meritorij quam pura interna contemplatio. Antecedens patet ex citatis verbis D. Thomæ. Et ratione, quia per illos actus directe quaeritur gloria & honor Dei: & ideo tales actus non tantum imperatiue, & remote possunt esse à dilectione Dei, sicut actus elemosinæ corporalis, vel alij similes, sed proximè & quasi elicitiue sunt nati fieri ex dilectione Dei, quia velle, & procurare quodlibet bonum Dei, siue internum, siue externum, opus formale est amicitie erga Deum: gloria autem & honor Dei est quoddam bonum externum eius: ergo hæc procurare est officium proprium dilectionis Dei, sed hæc gloria, & honor Dei existit in honorantibus, & glorificantibus ipsum: ergo non potest aliter quaeri, quam illuminando, & conuertendo homines ad ipsum: ergo actiones, per quas hoc fit, per se, ac directè sunt opera externa amicitie in Deum: sunt ergo proprii actus externi dilectionis Dei: licet simul esse possint actus dilectionis proximi, si bonum illud consideretur ut intrinsecum ipsi proximo. Prima verò consequentia probatur primò, quia, moraliter loquendo, amor Dei quod est efficacior, eo est melior, & magis meritorius: amor autem, qui non sinit tantum in interiori affectu, sed prodit in exterioris effectus adeo perfectos, est magis ethicæ: ergo.

Dices, actum exteriorem nihil addere interiori. Respondet primò, quando exterior actus requiritur ad nouum interiorem actum, multum addere: ita verò est in presenti: nam amor, qui sinit in pura contemplatione, non parit voluntatem efficiendi talia opera, quibus glorificetur in hominibus Deus; amor autem, qui progreditur ad hanc actionem parit hanc voluntatem, quam ipsamet charitas Dei elicit. Quod si dicas, etiam purè contemplatiuum posse habere illam voluntatem per desiderium internum, & complacentiam in illum actum tanquam in obiectum quoddam pertinens ad Dei amorem. Respondeo, longè diuersum esse velle illud obiectum ut per me exercendum, & efficiendum, quod est longè difficilius, & maius officium amicitie. Vnde non est dubium, quin talis voluntas longe sit magis meritoria. Quod si contemplatiuus extendat suum desiderium ad illud obiectum etiam sub tali ratione, aut desiderium est inefficax, & sic non est comparabile cum alia voluntate efficaci: vel est ethicæ, & sic desinet esse pure contemplatiuus, & transeat ad actionem, quantum sibi possibile est: ergo per se vita includens illam actionem melior est, magisque perficit, & exequitur amorem amicitie erga Deum. Nec potest poni inæqualitas in intentione, & ardore affectus, nam hæc est per accidens, & de se potest esse maior in amore operatiuo: sicut erat in Paulo, cum dicebat, *Quis nos separabit à charitate Christi?* Imò quoad hoc, moraliter loquendo, multum solet addere actus exterior interiori, quia & requirit maiorem, & efficaciorum affectum: & solet esse occasio ut magis ac magis accendatur, utque in eo diuinus perfruatur.

Aliunde verò amor etiam in proximum est maior, adiuncta actione huiusmodi, quam in pura contemplatione, ut facile potest eodem discursu ostendi: quia talis actio est actus externus amoris proximi, qui adiunctus interno amori auget perfectionem, & meritum, quod in amore proximi ut sic esse potest. Vnde etiam concluditur, hoc genus vite absolute & simpliciter magis perficere charitatem secundum integram rationem amicitie, quam includit in ordine ad Deum, & proximum, & quia vnire (ut sic dicam) & internum amorem, & externum beneficium seu obsequium amplectitur simul.

simulque eisdem actionibus vtriusque bonum, vel honorem, aut gloriam, vel commodum ac salutem procurat; & qui eam proficitur, ob hanc causam laboribus, & periculis se exponit; propriaque consolatione, ac suauitate quietioris contemplationis se priuat. Cum ergo perfectio vitæ Christianæ in perfectione charitatis consistat, erit sine dubio hoc genus vitæ perfectius ex genere suo. Accedit præterea, quod ipsemet amor Dei, ex hac extensione ad proximum perficitur, sicut dixit D. Thomas 2. 2. q. 27. art. 8. dilectionem proximi propter Deum, perfectiorem esse dilectione solius Dei, quia illa includit ipsius Dei dilectionem, & addit dilectionem Dei in obsequium ipsius Dei, & implementum voluntatis eius. Et in 2. 2. questione 184. art. 7. ad 2. addit egregie idem D. Thomas, hoc esse maiorem dilectionis signum, vi homo propter amicum etiam alii seruiat: quam si soli amico velit seruire. Eandem sententiam habet opusc. 18. c. 18. per quam ipse declarat statum prælatum esse perfectiorem: idem autem est, vt sæpe diximus, de religione participante illum statum, quoad ministeria, & actiones, quæ circa proximi salutem versantur.

XXVI. Dicitur fortasse aliquis, eum, qui contemplatiuam vitam purè proficitur, non carere beneuolentiâ, & beneficiis proximorum, sed efficaciori, & securiori modo illis prodesse. Hoc intelligere licet ex Richardo de S. Victor super Cant. par. 2. cap. 8. ubi agens de excellentia vitæ contemplatiuæ, ait excellentius extendi ad proximos, quam per actionem. Ad hos (id est, ad beatos sanctos), inquit, contemplatione transfuit sponsa, & apud hos proximorum curam secum transfuit, cum hu ante Deum eorum causam intus agit. & infra, Bona quidem sollicitudo, & turbatio carnalis. (scilicet per actionem.) Sed melior & sublimior circapures occupatio, & cura spiritualis (scilicet per orationem.) replete tam Deo, quam celestibus civibus, familiaribus, & permanentibus, ac securis magis. & infra, Huius messis partem occupat actiue exteriori ministerio: sed contemplatiuus totam messem occupat orationis auxilio. Hinc etiam Dionys. Carthus. de vita solitaria, art. 22. monet, vt vitæ contemplatiuæ dediti quotidie pro proximis orent, ne à tanta perfectione sint alieni. Hoc ergo modo excellentiori compensatur ille excessus, & aliqui eminet in multis contemplatiua vita. Accedit præterea, quod, regulariter loquendo, non solet homines ex plenitudine contemplationis descendere ad actionem: sed potius ex tædio internæ quietis, vel saltem ne tædio afficiantur: & ita non assumitur actio ex illa contemplatione perfectissimæ charitatis, sed potius in remedium humanæ fragilitatis.

XXVII. Ad priorem partem responderetur in primis, non parum commendari perfectionem vitæ mixtæ, cum illius participatio aliqua contemplatiua necessaria sit, ne tanta perfectione omnino careat. Vbi etiam intelligere licet, cum mens contemplantis descendit ad compansionem proximi, & ad orandum pro illo, non cadere ab optima via exercendi, vel perficiendi charitatem, quia in eo non recedit à perfecta charitate Dei, sed illam quodammodo amplificat, & extendit: ita ergo qui ad actionem ex eodem motiuo descendit, nihil per se impeditur à perfectione charitatis, sed potius in ea promouetur. Vnde secundo dicitur, optimum esse auxilium orationis, sed non sufficiens, necessarium est enim orationis opus adiungere: quia Deus decreuit non per se solum tantum, sed per homines salutem hominum operari, & ideo necesse est non solum oratores, sed etiam cooperatores Dei fieri in salute animarum, & hoc (ceteris paribus) perfectius est, quia Deo similis, & quia priorem modum auxiliandi per orationem non excludit. Vnde Carthus. supra, monet solitarios non solum vt orent pro aliis, sed etiam, Franc. Suar. de statu relig. Tom. IV.

vt ad se venientes prudenter & seruide ad Dei obsequium exhortentur. Et Richard. ibidem subdit, modum illum iuuandi proximos per solas orationes, esse imperfectum, quos exterior occupatio cito immutat, & deicit; significans, à perfectioribus viris maius auxilium postulari.

Ad alteram partem primum dicitur cum D. Thomas opusc. 19. cap. 27. hic non considerari personarum imperfectionem, sed naturam, & perfectionem statum, cui particularium personarum imperfectio nocere non potest. Deinde dicitur, si hæc non speculatiue, sed practice ac moraliter considerentur, necessarium esse homini internum otium externa aliqua actione interrompere, & ideo optimum esse vitæ genus, in quo vtrique parti optimum otij, & negotij, seu actionis genus consignat: primo quidem ac per se propter maiorem charitatis perfectionem procurans; secundario verò etiam in illa varietate infirmitati hominum prospiciens. Si ergo particulares personæ cum hac moderatione vtrumque intendunt nihil à perfectione deficiunt: si autem plus nimio actioni se tribuant, ob tædium contemplationis, imperfectioni eorum, non ipsius status tribuendum id est.

Hæc sunt quæ in comparatione hac præsentis capituli in fauorem vtriusque partis afferri posse videntur: in quibus sine dubio grauiora, & maioris ponderis sunt quæ hanc posteriorem partem à n. 8. hucusque persuadent. Vt autem quod suum est vnicuique parti tribuam: assertio in primis, ex suo genere securiorem esse contemplatiuam religionem, ab externis actionibus erga proximos, & ab eorum consortio, & conuersatione separatam. Hoc probat rationes in fauorem prioris sententiæ à num. 2. adductæ. Fauet etiam vñs Pontificum promittentiū transitum ab aliis religionibus etiam mistis, & in eo gradu, quantumcunque perfectis, ad ordinem Carthusiensem, qui purè contemplatiuus est; fundari enim videntur saltem in maiori securitate illius status, quamuis multi existiment etiam esse fundatos in maiori perfectione; vel arctitudine, quos infra lib. 2. c. 4. referemus, tractando de illo ordine in particulari, nunc enim necessarium non est. Tandem explicatur, quia in eo statu ex vi ipsius, minores sunt occasiones peccandi, quæ magna ex parte oriuntur ex communicatione cum hominibus. Vnde ex hoc capite etiam est aptior ad crescendum in charitate, & perfectione, quia magis separata est ab exterioribus curis, maiusque habet otium ad vacandum Deo, vnde minores habet etiam occasiones distractionis per sermonem, per sensus, & alia plantafinata.

Nihilominus assero secundo, religionem mistam quæ cum contemplatione intendit actionem circa spiritualem salutem proximorum, ex suo genere meliorem, & perfectiorem esse. Hoc probant efficaciter fundamenta secundæ sententiæ à num. 8. posita, & declaratur in hunc modum, quia in hoc statu sunt plures occasiones exercendi simul cum charitate plures, & excellentiores virtutes; est etiam commoditas consequendi maiorem Dei cognitionem, & exercendi altiori modo charitatem eius; sunt etiam plures occasiones sustinendi labores, vel patiendi mala propter ipsum. Vnde excessus qui consideratur in priori statu, est solum (vt ita dicam) in causalitate per accidens, remouendo scilicet magis impedimeta; excessus autem huius status est in causalitate per se, præbendo scilicet materiam, & opera maioris meriti, & media sufficientia ad illa perfectè præstanda. Nec verò deest in hoc statu prouidentia sufficiens ad cauenda pericula; nam in primis licet non tollat omnes remotas, & humanas occasiones, fugit tamen morales, & quæ prudenti prouidentia præueniri possunt, & media etiam prouidet quibus ordi-

XXVIII.

Ad defectum humane fragilitatis respondetur.

XXIX.

XXX.

ordinaria etiam occasiones leuium culparum, vel distractionum, quæ ex conuersatione cum hominibus etiam religiosa frequenter oriuntur, vel superentur, & vincantur, vel certè aliquo maiori fructu compensentur.

XXXI.

Vltimò assero hanc comparisonem solum fieri ex genere, quantum est ex parte finis vtriusque status; nam in particulari fieri potest, vt religio purè contemplatiua superet mixtam, si hæc, vel in fine ipso minus participet de contemplatione, quàm ad exactam perfectionem necessarium est, vel media non habeat perfectio fini accommodata. Hoc facillè intelligi potest, primò ex vulgari comparatione virtutum, seu actuum humanorum, in qua constat aliquid ex genere suo perfectius, posse in individuo, vel in specie esse minus perfectum, propter materiæ, vel differentia contrahentis conditionem. Secundò ex rationibus factis à numero 2. pro priori sententia: nam contemplatio per se finis est perfectior quàm actio; & hac ratione religio purè contemplatiua præfertur puræ actiue; ergo quamuis actioni miscetur contemplatio, potest mixtio tam imperfecta esse, vt etiam ex parte finis status ille mixtus minus perfectus sit, potest autem id contingere dupliciter, scilicet, vel quia actio ad opera tantum corporalis misericordie pertinet, quæ minus perfecta sunt, & magis animum ab interna contemplatione auocant, vel, quia de usu & institutione vitæ contemplatiue modicum quid participat, de actione autem multum. vnde facillè fieri potest, vt interior deuotio, & serior spiritus impediatur. Tertiò licet finis religionis perfectus sit, potest totus status dencere ab excellentia perfectionis in proportionem mediorum; nam vt rectè dixit D. Thom. 2. 1. questione 188. artic. 6. & opposcul. 19. contra impugnantes religionem cap. 1. excellentia religionis non consistit tantum in fine, sed etiam in mediis, quod etiam est per se manifestum ex generali ratione moralis prudentiæ, quia inordinatum est finem intendere per media non proportionata. Quod si media sint proportionata ad assequendum aliquo modo finem, non tamen ad consequendum perfectè, & exactè, tunc licet finis in se valde perfectus sit, nihilominus in tali statu, & per talia media non intenditur totaliter (vt sic dicam) & ideo non significat illum statum adæquate quantum ipse finis est seu potest, sed quantum attingitur per talia media, & ideo ex improportionem mediorum potest esse minus perfecta religio, quæ finem habet in se perfectiorem. Quod tamen est verum comparando potius religionem mixtam ad contemplatiuam, quàm comparando mixtas inter se, vel contemplatiuas etiam inter se, & ideo licet in genere possint hæc comparationes fieri sine periculo, & offensione; in particulari cauendæ sunt, tum propter vitandam offensionem, tum etiam, quia difficile est singula media vniuscuiusque religionis expendere, & cum aliis conferre.

XXXII.

Obseruatio
pro mediis
da perfectio
na religio-
is ex maiori
proportionem
mediorum
ad eundem
finem.

Vnum tamen possumus hic generatim aduertere, scilicet, in mediis duplicem bonitatem posse spectari: vna, quam habent ex propriis obiectis, & quatenus sunt actus talium virtutum, temperantia, penitentia, &c. aliam, quam habent in ordine ad finem consequendum, quæ solet vtili appellari. Supposita ergo maiori perfectione finis, maior etiam perfectio mediorum, magis spectanda est sub hac posteriori consideratione, quàm sub priori, quia perfectio rei consistit in consequutione finis, si ergo finis est perfectior, illa media, quæ iuuant ad perfectius illum consequendum, magis ad perfectionem simpliciter iuuant, etiam si ex propriis obiectis tantam perfectionem non habeant, nam per illa perfectius attingitur talis finis. Vnde

si fuerint illi adæquata, & quasi totalitè illum contingentia, erunt perfectissima, quidquid sit de alia bonitate, quam ex obiecto habere possunt. Hinc paupertas est aptissimum medium ad perfectionem, etiam si ex obiecto specialem honestatem fortè non habeat, & intra latitudinem paupertatis maior paupertas potest esse melior ad vnum finem, & minor ad alium; quod si finis fuerit perfectior, & minor paupertas ad illum fuerit vtilior, illa magis conferet simpliciter ad maiorem perfectionem. Idem prorsus est de austeritate vitæ: est enim optimum medium ad perfectionem, tam propter honestatem intrinsecam, quàm propter vtilitatem ad extrinsecos fines, & interdum potest maior austeritas esse vtilior ad vnum finem, & minor ad alium, si tamen finis sit perfectior, illa austeritas erit simpliciter melior, quæ ad illum finem perfectius consequendum aptior fuerit, etiam si in se, & circa sua materia minor sit, propter rationem factam. In vniuersum tamen loquendo, si cetera sint paria in fine, & in proportionem, ac vtilitate mediorum ad finem, illa religio perfectior erit, quæ maiorem etiam vitæ austeritatem obseruauerit, vel quæ habuerit media ad finem æque vtilia, & ex obiecto meliora, quia nunc in aliquo superat, & in nullo superatur.

CAPVT VII.

Vtrum conuenienter diuidatur religio in Monachorum, & Clericorum.

Ratio dubitandi est, quia vel illa duo membra distinguuntur in solo habitu, vel in vitæ instituto. Primum non satis est; quia habitus non facit religiosum; Secundum non videtur habere locum, quia vel nomen *clericus*, generaliter sumitur, prout commune est personis Ecclesiasticis, etiam si substantialia vota religionis non habeant, & hoc modo licet status clericorum possit dici religiosus, lata quadam significatione, non tamen propria, vt nunc loquimur. Vel nomen *clericus* sumitur pro illo, qui simul cum statu religioso clericalem ordinem habet, & sic omnis religio monachorum est religio clericorum, quia in ea sunt plures religiosi Clerici, imò illa est præcipua pars cuiuscunque religionis, & ad illum statum ferè omnes religiosi tendunt, ergo non rectè distinguitur religio monachorum, à religione clericorum.

Nihilominus dicendum est primò, rectè distinguatur religiosum statum in clericalem, & monachalem; nam in primis constat ex iure, & Patribus, ple-
rosque religiosi propriè monachos esse & appellari, hoc constat, tum ex etymologia vocis, *Monachus*, quæ solitudinem, atque adeo statum perfectionis indicat, c. de praesentibus 16. q. 1. vbi per totam illam questionem varia iura, & Patrum testimonia asseruntur, ex quibus constat monachorum statum, & verè religiosum esse, & distinctum non solum à communi cœtu fidelium, sed etiam à statu clericorum, adeo, vt olim monachi ad clericorum numerum, & ordinationes regulariter non admitterentur, sed solum ex speciali causa aut necessitate, c. si quis, & cap. si quis. cap. cum pro vtilitate, & cap. nui pro 16. quæst. 1. Et idem constat ex Siricio Papa epistol. 1. c. 9. & 13. & ex Hieronymo. epistol. 4. ad Rusticum, & in epistol. ad Ioannem Hierosolymitanum, quæ est Epiphani, & ex Palladio in historia Lausiaca cap. 20. & 59. imò etiam ex Dionysio cap. vltimo de Ecclesiastica hierarchia. Est etiam de hac re optimus Ambrosij locus, lib. 3. epistola 25. ad Vercellen. Ecclesiam, post med. qui pro comparatione horum membrorum valde notandus est, & infra verba referam, in fine capitis. Qui status durauit ferè vique ad tem-